
Fastighetsbeteckning:	Racketen 8
Namn/Gatuadress:	Alviks torg
Kommun, Stadsdel:	Alvik, Stockholm
Ärendenr:	Dnr: 2013-06204

Antikvariskt utlåtande Racketen 8, Alviks torg, Stockholm 2016-11-30

Revideringsdatum 1: 23 januari 2018

Revideringsdatum 2: 12 februari 2018

Bakgrund

Stockholms stads ambition för Alvik är att skapa en mer urban miljö. Detta har föranlett att det planeras stora förändringar i området där fastighetsägare bjudits in av Stockholms stad att inkomma med förslag inom riktlinjer som givits av staden. I samband med detta har Ahlqvist & Almqvist i samarbete med AB Salktennis tagit fram ett förslag på förtätning med bostäder och lokaler invid Salkhallen.

Stockholms Byggnadsantikvarier har på uppdrag av AB Salktennis ombetts att analysera kulturhistoriska värden, beskriva stadsmiljön och arkitektoniska värden för SALK-hallen vid Alviks torg samt att lämna ett utlåtande på presenterat förslag för SALK-hallen. Detta har skett inom ramen för det pågående programarbetet för Alvik Östra som ett underlag till detta program.

Det är viktigt att utvecklingen av bebyggelse vid SALK tar hänsyn till den eventuella framtida utvecklingen av Alviks Torg.

Historik

Alvik hade länge en lantlig prägel men kom att etableras som fabriksområde under slutet av 1800-talet. Fabrikören Lars Montén anlade då en stearinfabrik vid Alviks strand och ett industrikomplex växte fram. År 1929 gick bolaget samman med Barnängens tekniska fabriker och fler fabriker uppfördes, bland annat ett tunnbinderi som var i drift fram till 1936. För att säkra stadens framtida expansion köpte Stockholms stad år 1908 marken i området som då utgjorde Äppelvikens och stora delar av Alviks gårdar och ägdes av handelsbolaget Lars Montén. Fabriksmarken vid vattnet var undantagen och behölls av bolaget. Ett första förslag till stadsplan fastställdes 1922. Utmed nuvarande Gustavslundsvägen och Alviksvägen uppfördes bostadshus i fyra våningar och för övrigt planlades för villor i en trädgårdsstadsplan. Bevarad bebyggelse från denna tidiga etablering är Bromma-teatern, uppförd 1921, senare biograf och nu Måleributiken i Alvik.

Broförbindelser

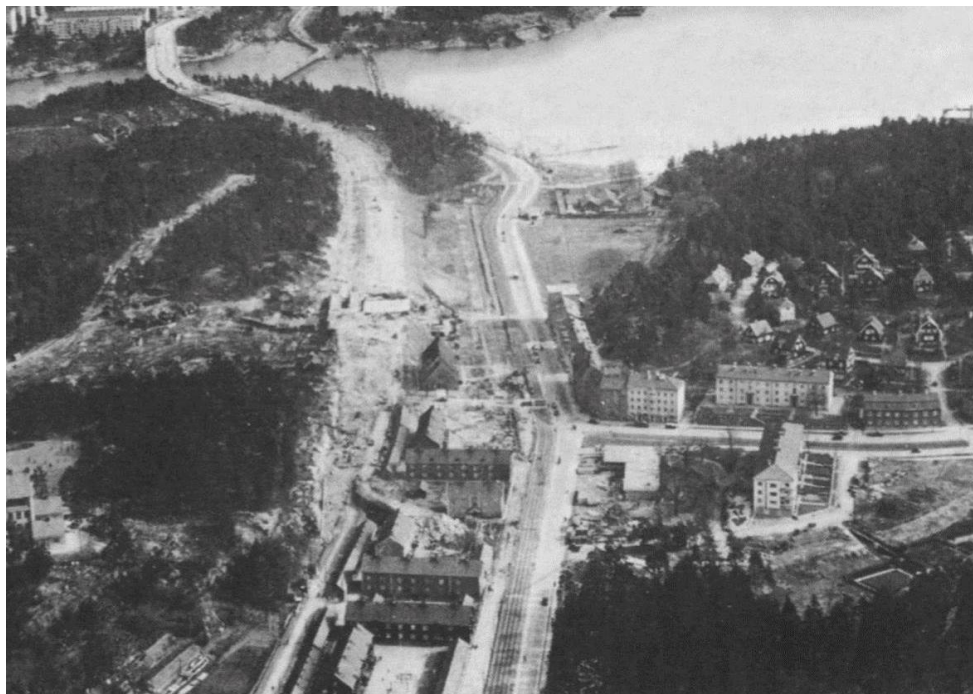
Alvik har haft broförbindelse sedan slutet av 1700-talet, den första var en flottbro uppfördes 1787 efter beslut av Gustav III för att underlätta transporter till Drottningholm. Den ersattes senare av en pontonbro och mellan åren 1911 till 1914 uppfördes en öppningsbar pontonbro utan bottenförankringar med vatten-, gas- och elektriska ledningar i bron. Befolkningstillväxten i västerort krävde emellertid en bättre förbindelse och 1934 invigdes Tranebergsbron.

Alvik

I samband med att Tranebergsbron uppfördes tog planläggningen av Alvik ny fart. Stockholms Allmänna Lawn tennis Klubb, SALK, uppförde sin hall vid Gustavslundsvägen 1936-37 efter ritningar av Erik Fant och Wolter Gahn.

Alviks kommunalhus, norr om Gustavslundsvägen och parallell med teatern, idag medborgarhus, uppfördes 1939-40 efter ritningar av Thure Bergentz. Nödbostäder som hade börjat uppföras 1917 revs i samband med uppförandet av spårvagnshallen vid Brommadepån. 1952 ändrades spårvägstrafiken till tunnelbana. Utmed vattnet låg det ännu industrier och på Alviksberget väster om industrierna byggdes lamellhus i 3-4 våningar, varav flera äldreboenden.

Industrierna revs efter hand och på 1970-talet planlades industrimarken vid vattnet. Sju kopplade kontorshus i rött tegel uppfördes vid Alviks strand, arkitekt var Lennart Bergström. Söder om dessa byggdes ytterligare fem båtformade kontorsbyggnader i gult tegel, invigda 1990, ritade av CAN-arkitekter. Av industribebyggelsen finns den så kallade Vita villan bevarad liksom en stor industribyggnad i tegel från 1918 och en laboratoriebyggnad från 1935.

Alviksplan 1933, vy mot öster. Tranebergsbron är under uppförande liksom uppfartsvägen. Gustavslundsvägen försvinner i en krök ner mot pontonbron. Utmed Alviksvägen har flerfamiljsbostäder i fyra våningar uppförts och där bakom ligger villor i en trädgårdsstadsplan. Byggnaderna i förgrunden var nödbostäder, uppförda från 1917, som senare fick ge plats åt spårväghallen, uppförd 1942. Den karaktäristiska gaveln på Brommateatern syns mitt i bild, idag rymmer den Måleributiken i Alvik. Vid vattnet ligger industribyggnader och där Alviks torg ligger går spårvagnsspåren ner till pontonbron. Platsen för SALK-hallen ligger tom bakom längan av 1920-talshus.

Bostadsområdet Tranebergs strand uppfördes 1994 och är beläget mellan Tranebergsbron och Alviks strand. Området uppfördes av Anders Bodin Fastigheter AB efter ritningar av Arndt & Malmquist arkitektkontor. Bebyggelsen följer den smala strandremsan från Tranebergsbrons landsfäste på Brommasidan fram till Alvik och Alviks strand.

1993 förstördes SALK-hallen i en brand men återuppfördes och invigdes i 1994. År 1998 invigdes Alviks torg i kvarteret Nätdomaren, också det uppfört av Anders Bodin Fastigheter och ritat av Arndt & Malmquist arkitektkontor. I byggnaden inrymdes butiker och kontorslokaler. På platsen låg innan dess en bensinmack och en bilverkstad.

SALK

Tennisen sägs ha införts i Sverige av kronprins Gustaf, Gustaf V, och Victor Black på 1870-talet. Det var en exklusiv sport och de första klubbarna som bildades var slutna. När Stockholms Allmänna Lawntennis Klubb bildades 1913 var klubben, som namnet antyder, öppen för allmänheten. Klubben blev snabbt populär och den första tiden spelade man i Nya tennispaviljongen på Stadionberget.

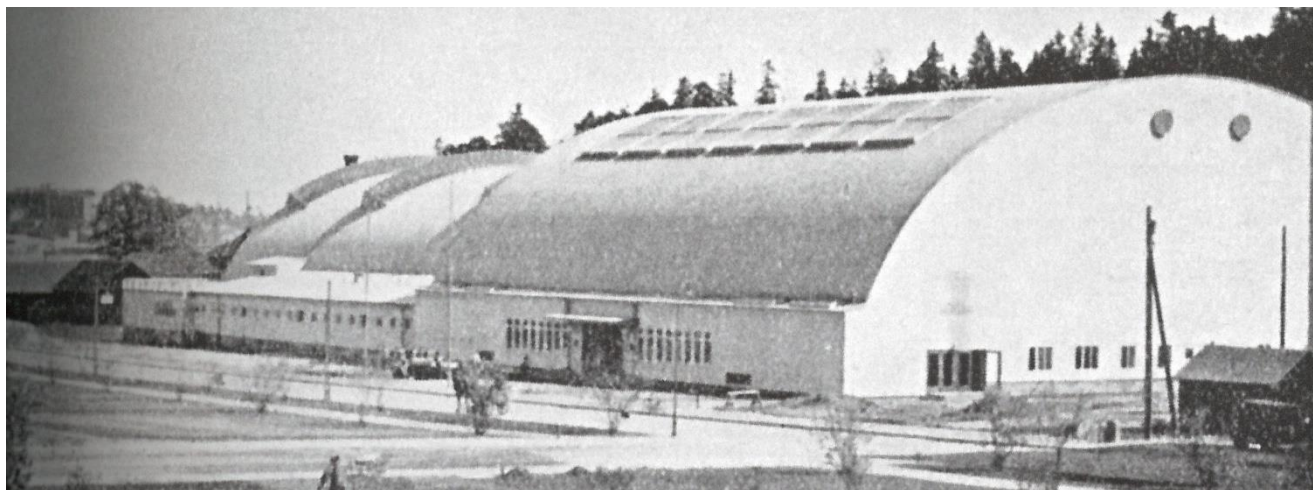
En egen hall realiseras 1937 i Alvik. Den bestod av en centercourt med plats för 3000 åskådare, entréhall med reception, kontor, café, vaktmästarbostad, bastu, omklädningsrum, bollrum och träningshall med tre banor och klubbrum. Hallen blev populär och hyrdes ut till andra idrottsevenemang men när Kungliga tennishallen uppfördes 1943 försvann många viktiga arrangemang och därmed hyresintäkter. 1949-50 byggdes därför centercourten om till 2 1/2 bana varav en singelbana. 1980 förlängdes hallen mot öster med tre banor, en restaurang och större klubblokaler.

I september 1993 totalförstördes SALK-hallen i en brand men redan på hösten 1994 kunde den nya hallen invigas. Arkitekt var Michael Granit. Den nya hallen uppfördes i två våningar och fick 12 banor. Hallen blev högre och djupare men kortare än den gamla och gav plats till två utomhusplaner på östra gaveln. Dess arkitektur påminde mycket om den gamla.

Utomhusplanerna försvann 1998 då hallen byggdes ut på östra gaveln med en tvärställd byggnad i tre plan. Bottenplanet blev träningslokal, mellanplanet hyrdes ut och på övre planet inreddes klubblokaler. En ny representativ entréhall byggdes och den enkla utvändiga entrétrappan ersattes med en mer representativ. De två utomhusbanorna ersattes med en parkering.

Kring år 2000 byggdes Scandic-hotell söder om hallen. I samband med det byggde SALK ett garage med parkeringsdäck vid östra gaveln där garaget hyrdes ut till hotellet och SALKs medlemmar fick parkeringsplatser på taket. År 2004 byggdes hallen ut mot berget i söder med två nya banor. Arkitekt var Michael Granit och Caspar von Vegesack. Under banorna byggdes garage. Idag finns sammanlagt 14 banor. År 2014 uppfördes en ny entrébyggnad med trappa mot Alviks torg, arkitekt Bengt Ahlqvist, och en träningsanläggning i tre plan som hyrs av SATS.

SALK har på många sätt varit betydelsefull för utvecklingen av tennisen i Sverige. Bland annat har föreningen varit en viktig tävlingsarrangör. SALK har tillsammans med SATS gym ca 10 000 besökare per vecka.

Den första SALK-hallen uppförd 1937.

Beskrivning av nuläge

Alviks torg är ett kommersiellt centrum och en knutpunkt för tunnelbanan, spårvägarna och bussarna som sammanstrålar här. Södra sidan av Gustavslundsvägen avgränsas av SALK-hallen med tillbyggnader och i dess förlängning ett nyuppfört bostadshus. Den långsträckt öppna platsen mellan Nätdomaren 1, här kallad kontorsbyggnaden, och Gustavslundsvägen, utgörs i väster av ett busstorg och i öster av en parkeringsplats. Mellan dessa ytor ligger en grön paviljongbyggnad som avdelar platsen och skapar ett litet torg. Kontorsbyggnaden utgör en mur mot den tunga trafiken på Drottningholmsvägen. Den är en långsträckt byggnadskropp vars volymer har veckats och brutits ner genom terrasser, indragna takvåningar och stora takvolymer med valmade tak.

Gustavslundsvägen från väster med SALK-hallen i kvarteret Racketen 8 till höger.

SALK-hallen

SALK-hallen återuppfördes 1994 efter en brand och har byggts till i etapper. Den är en betongkonstruktion med 14 banor i två plan. Hallen utmärks av en långsträckt volym och välvt tak. Mot Gustavslundsvägen är välvningen bruten i ett nedre segment. Takens välvning är karaktäristisk för byggnaden, både från torget och på den västra gaveln.

Fasaderna mot Gustavslundsvägen är i den äldsta delen klädda med vitmålad liggande panel och är avdelad i gulmålade fönsterband i två plan. Fasaderna mot övriga väderstreck är klädda med isolerade metallfärgade plåtkassetter.

Den nya entrébyggnaden, öster om SALK, karaktäriseras främst av glasade fasader och ett flackt tak med svag välvning. Entrétrappan är en bred trappa av grå granit där viktiga årtal för klubben är inhuggna i sättstegen. Entrébyggnadens förlängning har också glasade fasader och ett platt tak med en terrass. Sammanbyggd med denna reser sig ett tioånings bostadshus med ekgula fönsterband och en segmentformad takprofil.

Entrébyggnaden invigd 2014 med glasade fasader och välvt tak och bortom den SATS byggnad. Det sammanbyggda bostadshuset är tio våningar högt. Längst bort ett bostadshus i 18 våningar.

Entrétrappa till SALK-hallen och till höger om den rampen.

Förslaget på tillbyggnad börjar bortom rampen, ungefär vid den utvändiga utrymningstrappan.

SALK-hallen från väster med en karaktäristisk takvälvning med tillbyggnaden bakom.

På framsidan syns två gamla symboler för hallen som återskapats efter branden: klockan med tennisbollar och termometern.

Östra gaveln och norra långsidan av SALK-hallen. Längst in i bild syns tillbyggnaden från 2004 och till vänster Scandic hotell.

*Västra gaveln sedd från
berget söder om SALK-
hallen.*

Södra långsidan och berget bakom SALK.

Paviljongbyggnaden från väster och SALK-hallen till höger. Där bakom nyligen uppförd bostads- och hotellbebyggelse.

Kulturhistoriskt värde

Stockholms stadsmuseum har inventerat Alvik. Då bebyggelsen i kv Nätdomaren och Racketen 8/SALK är uppförd efter 1990 har den inte omfattats av den kulturhistoriska värderingen. Bedömningen är att nuvarande byggnader är för unga för att bedömas ur ett kulturhistoriskt perspektiv men verksamheten har en lång kontinuitet på platsen och utgör en symbol för Alvik.

I *Kulturmiljöanalys Alvik (Landskapslaget AB, daterad 27 april 2015)* beskrivs och analyseras hela Alvik. Stadsrummet i den öst-väsliga dalgången karaktäriseras som brokigt, präglad av arkitektoniska pusselbitar som fogats samman genom åren. SALK-hallen har markerats som en karaktärsbyggnad med stort värde, viktig för Alviks identitet, men främst kopplat till dess verksamhet och funktion på platsen.

Bedömningen är att SALK-hallen är betydelsefull i stadsrummet och påverkar platsens arkitektoniska och upplevelsemässiga kvaliteter. Sentida bebyggelse har anpassats efter dess form och läge men den första hallen, och även dess efterträdare, uppfördes i ett annat sammanhang och låg placerad som en solitär.

Stadsbilden och arkitektoniska kvaliteter kring Alviks torg

Alviks torg

Analysens närstudie begränsar sig till stadsrummet Alviks torg som inramas av SALK-hallen och dess tillbyggnader i söder och kontors- och butiksbyggnaden Nätdomaren 1, här kallad kontorsbyggnaden, i norr. På torget ligger också den grönputsade paviljongbyggnaden.

Bebyggelsen

Gatunätet med Alviksvägen och Gustavslundsvägen utgör historiska vägsträckningar. Bebyggelsen inom området är uppförd på 1990-talet och 2000-talet, SALK-hallen 1994 med senare tillbyggnader och kontorshuset och paviljongen 1998. Utformningen av SALK är tydligt anpassad efter sin funktion, med ett långsträckt välvt tak. Den är också anpassad efter den hall som tidigare låg på platsen.

Väster om SALK och spårvägsspåret

Närliggande bebyggelse utmed Gustavslundsvägen utgörs väster om spårvägen av en äldre årsring av bebyggelse, uppförd på 1920-30-talen. Utmed södra sidan står en rad fyravånings flerfamiljshus i starka putskulörer med butiker i bottenplanet. Mitt emot ligger en öppen plats samt det putsade medborgarhuset och gamla Bromma teatern.

Öster om SALK

Mot öster har nyligen exploateringar genomförts med SALK-hallens förlängning sammanbyggd med ett nytt tio våningar högt bostadshus med kommersiell lokal i bottenvåningen. Öster om det ett bostadshus med böljande fasad samt närmast vattnet ett 18 våningar högt bostadshus. Mitt emot, på norra sidan ligger Nätdomaren 3, en mer tillbakadragen och exklusivare variant av kontorshuset i Nätdomaren 1. Bakom SALK och det nya bostadshuset sticker Scandic hotell från 1990-talet upp.

Norr och söder om Gustavslundsvägen

Med Gustavslundsvägen som skärningspunkten kan bebyggelsen norr om vägen karaktäriseras som stadsmässig medan södra sidan uttrycker förort under förvandling. Norra sidans bebyggelse har tyngd och symmetri, enhetlighet i material och kulörer. På södra sidan har bebyggelsen uppförts efter hand och varierar i fasaduttryck, höjd och material. Gemensamt är den ljusa/vita färgsättningen och hallens välvda takform som tagits upp i nyare bebyggelse vilket binder samman den södra sidan.

Stadsrummet

Stadsrummet har formen av en flack dalgång som sluttar svagt mot öster. Kontorshuset utgör en skyddande mur mot Drottningholmsvägens trafik men öppnar sig mot söder och torget.

Stadsbilden är öppen genom att Gustavslundsvägen ansluter till busstorget vilket ger en bred siktlinje mot öster och bostadsbebyggelsen i Kristineberg på andra sidan vattnet. SALK-hallen ligger indragen från gatan med en rad parkeringsplatser framför vilket också bidrar till öppenheten.

Husens fasader livar inte utan fasadlivens läge varierar.

*Gustavslundsvägens
flacka dalgång sedd
nerifrån mot väster.*

Gatulivet upplevs livligt under dagtid med mycket människor, bussar, bilar och tvärbana och raden av butiker och restauranger. Bostäderna och arbetsplatserna vid vattnet bidrar till att många

människor passerar platsen. SALK-hallen och intilliggande träningsanläggningen SATS är också två mycket välbesökta institutioner.

Landmärket

SALK-hallen är sedan 1930-talet en symbol och ett landmärke för platsen.

Rumsbildning

Bebyggelsen på södra respektive norra sidan om Gustavslundsvägen är inte samordnad och har inget gemensamt uttryck. Det bidrar till en svag rumsbildning kring SALK.

Arkitektoniska kvaliteter/särdrag

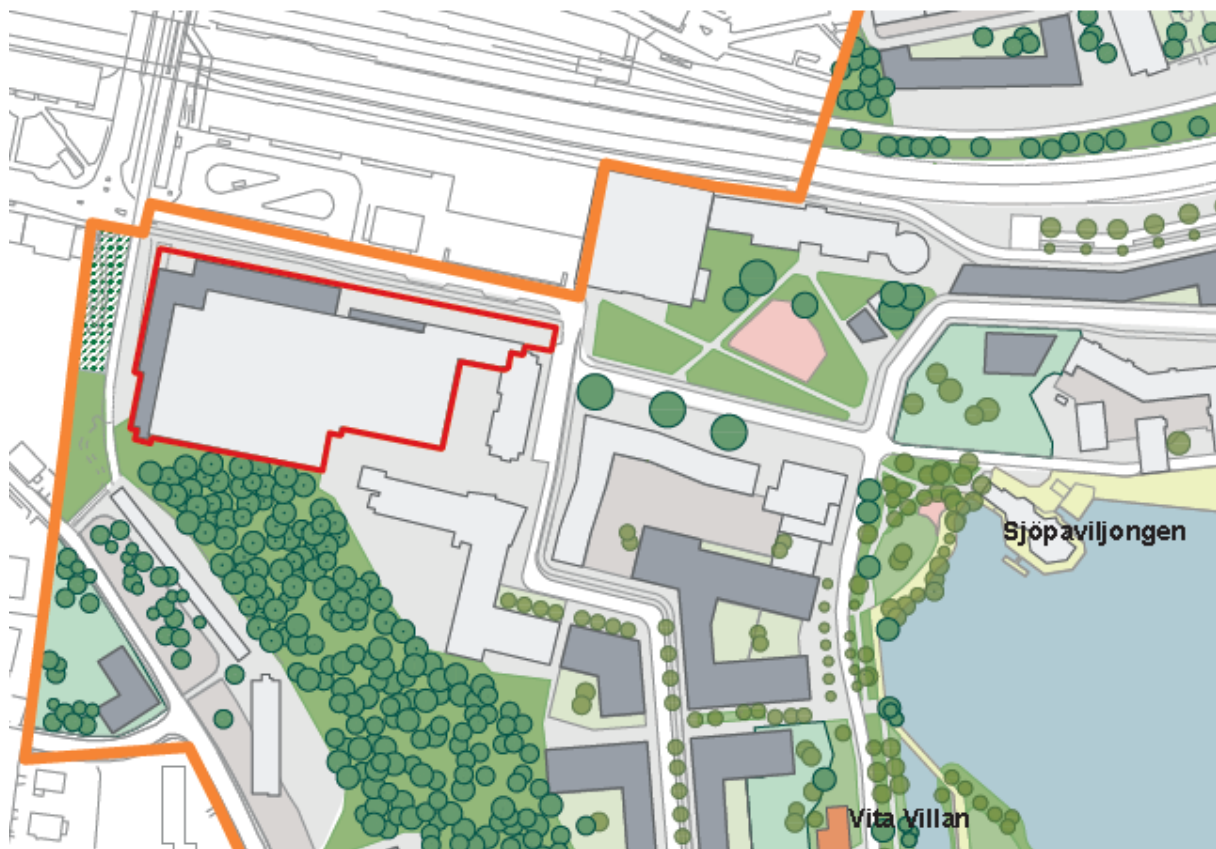
SALK-hallens mest framträdande arkitektoniska kvalitet är att den är tydligt präglad av sin funktion. Den är väl synlig och upptar stor plats i stadsrummet. Hallen utmärks av en långsträckt låg form och välvda takformer. Denna funktionspräglade arkitektur är främst synlig från torget och när man färdas till torget från väster. På östra gaveln gör de senaste tillbyggnaderna att formen byggts bort. Resultatet blir mindre sammanhållen bebyggelse jämfört med torgets mer homogena norra del.

Förslag

Förslaget är upprättat av Ahlqvist och Almqvist arkitekter. Det innebär i korthet en tillbyggnad med bostäder som greppar runt hallens halva norra långsida mot Alviks torg och västra gavel utmed spåret. Mot torget uppförs fem våningar med butiker i bottenvåningen. På hörnet reser sig ett tio våningar högt torn som trappas ner utmed gaveln och tillbyggnaden följer terrängen upp mot berget bakom hallen. Utmed denna fasad byggs också lokaler i bottenvåningen och gångförbindelsen till berget består. Sammanlagt byggs ca 70 lägenheter. Det nyligen uppförda bostadshus som avslutar kvarteret mot öster är tio våningar högt likt förslagets hörntorn.

Delen mot torget har butiker i bottenvåningen, där över ett plan med lokaler för SALK och överst tre våningar lägenheter. De två lägre planerna med bostäder delas in i glasade vinterträdgårdar i två plan och det översta planet har indragen fasad och terrass. På tornet och framför allt på västra gaveln märks längsgående band av glasade balkongsidor. På tornet placeras de två viktiga symbolerna för hallen, klockan och termometern. En anpassning till tennishallen och dess tillbyggnader sker genom att taken på tillbyggnaden mot torget och tornet får en segmentformad profil likt tennishallen och fasaderna putsas vita.

Väster om hallens entrétrappa behålls nuvarande fasadliv med ett varuintag och en ramp utmed fasaden. Den indragna ytan som uppstår kommer att användas som angöringsplats för besökande och för varutransporter till hallen.

Situationsplan Racketen 8 (Salkhallen) del av Alvik Östra

Ovan. Förslag sett från väster mot öster. Illustration av Ahlqvist och Almqvist arkitekter. Bilden är beskuren

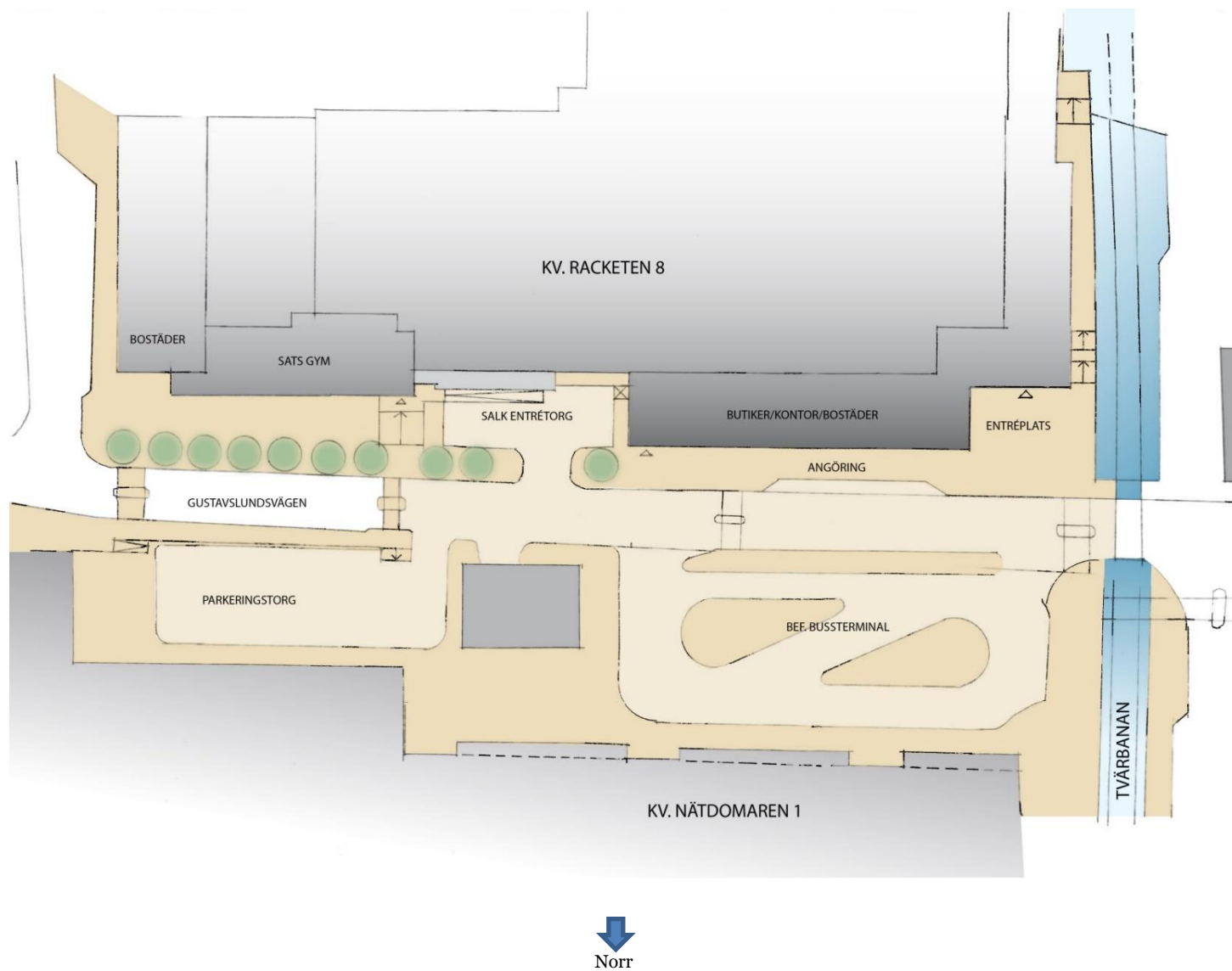
Till vänster. Ungefär samma vy november 2016.

*Ovan. Förslag sett från norr mot sydväst.
Illustration av Ahlqvist och Almqvist
arkitekter. Bilden är beskuren.*

*Till vänster. Ungefär samma vy november
2016.*

Utlåtande

Pågående och föreslagen omgestaltning utmed Gustavslundsvägen bör analyseras i ett sammanhang, då förändringen i Nätdomaren 1 också påverkar stadsbilden och de arkitektoniska värden som här beskrivits. Detta utlåtande tar endast upp SALK-hallens förändring men i båda förslagen ändras stadsrummets nuvarande proportioner och skalan i området vrids upp. Bebyggelsen blir högre och det torg som bildas blir smalare än dagens busstorg.

SALK-hallen är sedan länge en symbol för Alvik. Hallen låg från början friliggande och fram till för bara några tiotals år sedan var hallen ganska ensam på platsen. Genom pågående stadsomvandling håller omgivningen på att förvandlas till en tätare stadsmiljö, om än mycket varierad i sitt uttryck.

Hallen har sedan den uppfördes 1994 förlängts med tillbyggnader mot öster och söder men förslaget att bygga in tennishallen med en ridå av bostäder är ett nytt grepp. Bedömningen är att SALK-hallens form och dess plats i stadsrummet i hög grad påverkas i föreslagen förändring. Dess karaktäristiska fasader och välvda tak som funnits på platsen sedan 1930-talet byggs huvudsakligen bort och kommer bara att kunna upplevas i ett avsnitt vid entrén, från gården i öster och från berget ovanför.

Torget och stadslivet gynnas sannolikt av det tätare stadsrum som uppstår då fasadlivet kommer närmare gatan, butiker inreds i bottenvåningen och bostäder på de övre planerna. Eventuella förändringar i Nätdomaren 1 (Alviks Torg) kan också bidra till det. Det finns en risk att upplevelsen av höjder och djup på den södra sidan av Gustavslundsvägen blir mer orolig än på den norra. Förslaget på tillbyggnad är fem respektive tio våningar högt och fasadlivets djup mot gatan varierar. Variationen av former och fasaduttryck är stor, sett till hela kvarterets fasad utmed Gustavslundsvägen. Det tydliggörs också vid en jämförelse med 1920-talsbebyggelsen i kvarteret väster om spåret. Det föreslagna tornet i nordvästra hörnet på SALK-hallen blir till exempel betydligt högre än den tornlika avslutningen på 1920-talsbebyggelsen i kvarteret väster om hallen.

Sammantaget är vår bedömning att förändringar av ytan utmed SALK-hallen och/eller tillägg i nuvarande bebyggelse som minskar gaturummet gynnar gatulivet och bidrar till en mer stadsmässig miljö, men detta får vägas mot att SALK-hallen som karaktäristiskt landmärke byggs bort. Ur ett kulturhistoriskt perspektiv bör man vid en förändring i högre grad ta fasta på värden i den befintliga bebyggelsen och miljön och sträva efter en mer sammanhållen stadsbild.

Eva-Lotta Erlingsson
Certifierad sakkunnig avseende kulturvärden - K

Källor:

Kulturmiljöanalys Alvik Landskapslaget AB 2015-04-27
Stockholms utanför tullarna, Stockholms stadsmuseum
1913 SALK 2013 Jubileumsbok utgiven av SALK

Stadsbyggnadskontorets arkiv